

Dünyamızın Plastik Yüzü

Selami Öktem

1930'lu yıllarda keşfedilen plastik hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olmaya devam ediyor. Plastikler ikiye ayrılır. Bunlardan, ısıtıldığında yumuşayan ve geri dönüşümü mümkün olan halı, kıyafet ve mobilya gibi olan plastiklere termoplastikler ve kalıba döküldükten sonra öylece kalanlara ise termoset plastikler adı verilir. Gerektiğinde şekil verilebilen gerektiğinde ise öylece kalan plastik türlerinin olması kullandığımız birçok şeyde plastik ile karşılaşmamızı sağlamış ve bu da plastiği insanlık için günlük hayatın bir parçası haline getirmiştir. Örneğin arabalarımızın iskelet aksamaları başta olmak üzere birçok malzemesinde veya televizyon, televizyon kumandası, sandalye hatta masa gibi ev eşya ve aletlerimizde plastik sıkça karşımıza çıkmıştır. Bununla da kalmayıp tıbbi protezler, kalp pilleri veya sağlık araştırmalarında da önemli bir rol alan plastikler insan sağlığına da önemli katkı sağlamıştır.

Ortaya çıktığı ilk yıllarda arabaların daha az yakıt harcamasını sağlayan plastikler, bazı içecek markalarının da şişe yerine pet şişe kullanarak daha uygun fiyatlı ürün satmalarını sağlamıştır. İkinci dünya savaşı sırasında da uçaklar, tanklar, paraşütler gibi birçok ordu malzemesi ve aracı o yıllarda ortaya çıkan çok güçlü petro-kimya fabrikalarının sayesinde plastik kullanılarak üretilmiştir.

İkinci dünya savaşı sonrasında hane halklarının artık para harcamaya başlaması aynı zamanda plastiğin ürünleri ucuzlatması ile birleşince plastiğin hayatımızda daha büyük bir öneme sahip olmasının önü açılmış oldu. Örneğin plastik öncesinde televizyon çok bilinmezken plastikle üretilen televizyonlar fiyatları düşürerek daha çok ailenin plastik sahibi pardon televizyon sahibi olmasını sağladı.

Günlük yaşamda bu kadar çok karşımıza çıkan plastik malzeme her yıl daha fazla plastiğin üretilmesi demektir. 1950'de plastik üretimi 1,5 milyon ton iken 1960'ların ortasında ise bu rakam 25 milyon tonu buldu. Günümüzde ise bu rakam 273 milyon tona ulaşmış durumdadır. Ancak plastiğin hayatımıza kattığı tüm konfor ve ulaşılabilirlik gibi güzel yanları her ne kadar onu vazgeçilmez bir parçamız yapsa da her yıl artan plastik üretimi ve kullanımı bu durumu sürdürülemez bir boyuta taşımaktadır.

Şimdiye kadar üretilen tüm plastiklerin halen daha doğada bulunduğunu biliyor muydunuz? Hani bundan yıllar önce sevdiğiniz bir hazır yemek zincirinden sipariş verdiğiniz yemeğinizi yerken kullandığınız plastik çatal, tabak, bardak gibi ürünleri geri dönüşüme değil de çöpe atmıştınız ya, işte onlar halen yok olmadılar. Dünya üzerinde bir yerdeler. Belki bir çöplükte belki de akarsular aracılığıyla bir denizde ya da okyanusta. Çünkü bir plastiğin doğada doğal yollarla yok olması için yaklaşık 450 yıl geçmesi gerekiyor. Bunun iyimser bir tahmin olduğunu da söylemekte fayda var. Yani ürettiğimiz her plastik ya çöplüklerde ya denizlerde ya da doğada bir yerlerde birikmeye ve devasa kütleler oluşturmaya devam ediyor. Örneğin en büyükleri 100 bin ton ağırlıkla Pasifik Okyanusu'nda olmak üzere tam 5 büyük çöp dağı okyanuslarımızda kirliliğe sebep oluyor. Deniz canlılarının ve deniz kuşlarının ölümüne de neden olan plastik ölümcül bir şekilde doğamızı etkiliyor.

Plastiklerin oluşturduğu kirlilik ve zararlara karşı iyimser olmak gerekirse; doğamıza verdiği zararı daha aza indirmek için bilim insanları ve çeşitli firmalar sorumluluk sahibi adımlar atmaya çalışıyorlar. Örneğin geri dönüşüm firmaları hem plastikleri geri dönüştürerek çevresel kirliliği önlemeye çalışıyorlar hem de istihdam oluşturuyorlar. Bazı firmalar ise sadece geri dönüştürülebilir plastik kullanarak ürünlerini üretmeye çalışıyorlar. Ancak bu yeterli değil. Çünkü halen daha geri dönüştürülen plastikler üretilenlerin sadece %20' sini oluşturuyor. Dolayısıyla tüketiciler olarak eğer birlikte

hareket edersek firmalardan daha güçlü adımlar atabilir ve gerçek bir fark yaratabiliriz. Bilinçli ve sorumluluk sahibi davranmamız geleceğimiz için, dünyamız, doğamız için çok önemli. Bu sebeple bireysel olarak aşağıdaki adımları uygulayarak sorunun değil çözümün bir parçası olabilirsiniz. Aşağıdaki listeyi daha da uzatmak mümkün ancak bu temel adımların ne kadar fazlasını alışkanlık haline getirebilirsek geleceğe o kadar güzel bir dünya bırakmış olacağız.

- İçeceklerinizde pipet kullanmayabilirsiniz.
- Yıkabilir ve ekolojik bebek bezleri kullanabilirsiniz.
- Microbead (mikro plastik) içeren kozmetik ürünleri kullanmayabilirsiniz.
- Plastik poşet kullanımını azaltarak bez veya file ile alışverişlerinizi yapabilirsiniz.
- Tek kullanımlık piller yerine şarj edilebilir piller kullanarak daha az atık oluşturabilirsiniz.
- Paketlenmiş gıda yerine eskiden aile büyüklerimizin yaptığı gibi toplu alım yapabilirsiniz.
- Dışarıdan yemek söylüyorsanız plastik çatal, kaşık veya bıçak gibi ürünleri istemeyebilirsiniz.
- Kâğıt havlu veya peçete yerine yıkabilir bezler kullanılarak evsel atıklarınızı azaltabilirsiniz.
- Diş fırçası gibi ürünleri doğa dostu ve doğada çözülebilen bambudan yapılmış olanlardan kullanabilirsiniz.
- Kullandığınız plastikleri özellikle geri dönüştürülebilir ürünlerden tercih ederek geri dönüşüme yollayabilirsiniz.
- Doğal liflerden yapılmış giysi ve kumaşları tercih ederek sentetik kumaşların zamanla parçalanıp plastik oluşumuna sebep olmasının önüne geçebilirsiniz.